

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 203/09-23

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. novembra 2009 v senáte zloženom z predsedu Rudolfa Tkáčika a zo sudcov Jána Auxta a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť J. K., K., a M. K., K., zastúpených advokátkou JUDr. E. G.-H., K., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 161/1993 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. K. a M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 161/1993 p o r u š e n é b o l o .

2. J. K. p r i z n á v a primerané finančné zadostučinenie v sume 4 500 € (slovom štyritisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Košice II povinný zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3. M. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 4 000 € (slovom štyritisíc eur), ktoré je Okresný súd Košice II povinný zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice II je povinný uhradiť J. K. a M. K. trovy konania v sume 398,68 € (slovom tristodevät'desiatosem eur a šesťdesiatosem centov) na účet ich právnej zástupkyne advokátky JUDr. E. G.-H., K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 203/09-9 zo 7. júla 2009 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. K. (ďalej len „sťažovateľ“) a M. K. (ďalej len „sťažovateľka“ spolu len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 161/1993.

Zo sťažnosti okrem iného vyplýva, že sťažovatelia sú účastníkmi konania na strane odporcu, ktoré začalo na okresnom súde *„podaním návrhu navrhovateľom V. M. dňa 2. 12. 1991 označeným síce ako návrhom na určenie vlastníckeho práva, ale návrh bol ďalším podaním navrhovateľa z 27. 3. 1997 zmeneným a navrhovateľ sa domáhal neplatnosti kúpnej zmluvy a vydaním plochy vymeranej v rámci súdneho konania ako aj určenia hranice pozemku“*.

K doterajšiemu priebehu konania sťažovateľa uviedli, že k podaniam navrhovateľa sa vyjadrili písomne 2. apríla 1997, pričom návrh žiadali ako neopodstatnený zamietnuť. Podľa tvrdenia sťažovateľov „*dokazovanie vo veci súdom zatiaľ nebolo vykonané, aj keď boli nariaďované pojednávania, (my sa ich zúčastňujeme prostredníctvom právnej zástupkyne), pretože v priebehu súdneho konania neboli odstránené procesné nedostatky spočívajúce v nedodaní riadneho návrhu na začatie konania v zmysle § 79 OSP...*

Konanie vedené na Okresnom súde Košice II. sp. zn. 19 C 161/93 je v rozpore s účelom ústavou zaručeného práva na konanie bez zbytočných prieťahov, nakoľko ani po uplynutí neúmerne dlhej doby 17 rokov, súd vo veci právoplatne nerozhodol a neodstránil našu právnu neistotu.“

Podľa sťažovateľov nečinnosť okresného súdu vyvoláva u nich „*psychický stav neistoty a očakávania*“, ako aj „*pocit krivdy*“. Samotná existencia sporu sa sťažovateľov zásadným spôsobom dotýka, keďže „*predmetné nehnuteľnosti sú nielen naším vlastníctvom, ale aj obydľím*“.

Sťažovatelia v petite sťažnosti navrhli, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„*1.) Základné právo podľa článku 48 ods. 2 Ústavy SR na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sťažovateľov: J. K., bývajúceho v K., a M. K., bývajúcej v K., v konaní vedenom na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 19 C 161/1993 porušené bolo.*

2.) Ústavný súd priznáva sťažovateľovi J. K. primerané finančné zadostučinenie vo výške 5 000,- € a sťažovateľke M. K. vo výške 5 000,- €, ktoré je Okresný súd Košice II povinný zaplatiť sťažovateľom, každému do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

3.) Okresnému súdu Košice II prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 161/1993 konal bez zbytočných prieťahov.

4.) Okresný súd Košice II je povinný sťažovateľom zaplatiť trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej pomoci (jeden úkon právnej pomoci 270,53 € + režijný paušál 6,95 €) po 554,96 € na účet jeho právnej zástupkyne JUDr. E. G. H. do 30 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.“

Na výzvu ústavného súdu z 28. júla 2009 sa k sťažnosti vyjadril predseda okresného súdu listom sp. zn. 1 SprV/493/2009 z 3. augusta 2009, ktorý bol ústavnému súdu doručený 6. augusta 2009. Vo svojom vyjadrení poukázal na priebeh súdneho konania a na jednotlivé úkony okresného súdu vo veci a uviedol:

„Po oboznámení sa s predloženou sťažnosťou, ako aj s napadnutým spisom nášho súdu, v ktorom sú namietané prietahy v konaní, Vám predkladám nasledujúce stanovisko:

Pre objektívnejšie posúdenie podanej sťažnosti predkladám prehľad všetkých vo veci vykonaných procesných úkonov:

- žaloba o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bola na bývalom Mestskom súde v Košiciach podaná dňa 2. 12. 1991.

- dňa 27. 12. 1991 bol žalobca vyzvaný na zaplatenie súdneho poplatku za podaný návrh. Tento zaplatil 16. 1. 1992.

- dňa 3. 2. 1992 bolo určené pojednávania na deň 24. 3. 1992.

- pojednávania sa uskutočnilo a bolo odročené na neurčito za účelom vyžiadania si spisov Štátneho notárstva v K. a predloženia stanoviska právneho zástupcu žalobcu.

- zo Štátneho notárstva v K. boli spisy žiadané v mesiacoch apríl a jún 1992 a v septembri 1992 bol právny zástupca žalobcu vyzvaný na predloženie stanoviska.

- v mesiacoch február a marec 1993 boli opätovne žiadané spisy zo Štátneho notárstva a zároveň bol určený termín pojednávania na deň 12. 5. 1993. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom nariadenia znaleckého dokazovania, ktoré bolo nariadené uznesením zo dňa 19. 10. 1993.

- spis bol znalcovi odoslaný na vypracovanie znaleckého posudku dňa 9. 11. 1993.

- prípisom zo dňa 24. 1. 1995 bol ustanovený znalec urgovaný na predloženie znaleckého posudku. Na doručení výzvu reagoval oznámením zo dňa 10. 3. 1995, že znaleckú činnosť už nevykonáva.

- dňa 13. 3. 1995 bol na základe vyššie uvedeného oznámenia ustanovený iný znalec, ktorý vypracovaný znalecký posudok doručil súdu dňa 27. 6. 1995.

- v auguste 1995 bol vytýčený termín pojednávania na deň 5. 10. 1995.

- uznesením zo dňa 23. 11. 1995 bolo rozhodnuté o znalečnom.

- v máji 1996 požiadal konajúci sudca o pripojenie spisu Štátneho notárstva v K.

- v auguste 1996 bolo určené pojednávanie na deň 19. 9. 1996.

- ďalšie pojednávania boli vytýčené na deň 28. 11. 1996, 21. 1. 1997 a 27. 3. 1997. Na poslednom z uvedených pojednávanií bolo uznesením rozhodnuté o pristúpení do konania ďalšej účastníčky. Žalovaným bola uložená povinnosť podať písomné stanovisko k návrhu žalobcu, ktoré bolo súdu doručené dňa 2. 4. 1997 a žalobcovi doručované 18. 4. 1997.

- vo februári 1998 bolo vytýčené pojednávanie na 24. 3. 1998.

- uznesením zo dňa 20. 5. 1998 bolo konanie o určenie hranice zastavené s tým, že po právoplatnosti uznesenia bude vec postúpená Okresnému úradu – katastrálnemu odboru.

- dňa 26. 10. 1998 podal žalobca proti uvedenému uzneseniu odvolanie, ktoré bolo v novembri 1998 doručené žalovaným.

- v apríli 1999 bol spis predložený na rozhodnutie Krajskému súdu v Košiciach, na ktorom sa nachádzal do 19. 7. 1999, kedy bol tunajšiemu súdu vrátený s rozhodnutím, ktorým bolo uznesenie zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie.

- v mesiacoch júl a august 1999 bolo rozhodnutie odvolacieho súdu doručované účastníkom konania.

- dňa 18. 7. 2001 bolo určené pojednávanie na deň 13. 9. 2001.

- podľa zápisnice z uvedeného pojednávania zástupca žalobcu zobral návrh čo sa týka žaloby o určenie vlastníckeho práva späť s tým, že podá osobitnú žalobu o uloženie povinnosti žalovaným vydať žalobcovi plochu tak, ako bolo uvedené v písomnom podaní zo dňa 27. 2. 1997. Na základe uvedeného bolo konanie na pojednávanií uznesením zastavené.

- proti uzneseniu o zastavení konania podal žalobca dňa 4. 2. 2002 odvolanie z dôvodu, že svoj návrh nikdy späť nevzal.

- v dôsledku podaného odvolania sa spis od 21. 7. 2003 do 9. 9. 2003 nachádzal na Krajskom súde v Košiciach, ktorý zastavujúce uznesenie zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

- v mesiaci október 2003 bolo vytýčené pojednávanie na 6. 11. 2003; pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom zistenia aktuálnej adresy zástupcu žalobcu.

- ďalšie pojednávanie bolo určené v marci 2004 na deň 29. 4. 2004.

- na tomto pojednávaní žalovaný uviedol, že žalobca zomrel v priebehu roku 2003. Z uvedeného dôvodu bolo pojednávanie odročené na neurčito.

- v januári 2005 bol žiadaný úmrtný list žalobcu, ktorý bol súdu doručený 28. 1. 2005 a z ktorého mal súd preukázať, že tento zomrel dňa 8. 12. 2002.

- v novembri 2005 bol na deň 3. 1. 2006 predvolaný zástupca žalobcu, ktorý sa na predvolanie na súd nedostavil.

- v uvedený deň, t. j. 3. 1. 2006, bolo vytýčené pojednávanie na 26. 1. 2006. Pojednávanie bolo odročené na neurčito a zástupcovi žalobcu bola uložená povinnosť v lehote 10 dní oznámiť súdu spisovú značku dedičského konania po nebohom žalobcovi.

- v máji 2006 bolo súdom zisťované dedičské konanie po pôvodnom žalobcovi a prípisom zo dňa 21. 6. 2007 boli dedičia žalobcu vyzvaní, či trvajú na podanej žalobe.

- dedičia žalobcu na výzvu súdu nereagovali, preto v októbri 2007 bol určený termín pojednávania na deň 20. 12. 2007.

- dňa 18. 12. 2007 predložil splnomocnený právny zástupca dedičov ospravedlnenie neúčasti na pojednávaní z vážnych rodinných dôvodov a zároveň ospravedlnil neúčasť svojich klientov.

- unesením zo dňa 20. 12. 2007 bolo konanie zastavené.

- dňa 5. 2. 2008 podal proti zastavujúcemu uzneseniu právny zástupca dedičov zosnulého žalobcu odvolanie, v dôsledku ktorého bol spis 31. 3. 2008 predložený na rozhodnutie odvolaciemu súdu, na ktorom sa nachádzal do 30. 6. 2008, kedy bol vrátený tunajšiemu súdu so zrušujúcim uznesením a vrátením veci na ďalšie konanie.

- v októbri 2008 bolo určené pojednávanie na 9. 12. 2008.

- právny zástupca dedičov žalobcu znova ospravedlnil neúčasť dedičov i svoju na vytýčenom pojednávaní z dôvodu dočasnej pracovnej neschopnosti jedného z dedičov. Z uvedeného dôvodu bolo pojednávanie odročené na 27. 1. 2009.

- písomným podaním zo dňa 26. 1. 2009 právny zástupca dedičov opätovne ospravedlnil neúčasť na určenom pojednávaní svoju i svojich klientov zo zdravotných dôvodov dvoch z dedičov.

- pojednávanie bolo preto odročené zo dňa 27. 1. 2009 na deň 17. 3. 2009.

- uznesením zo dňa 12. 3. 2009 bola právnomu zástupcovi dedičov uložená poriadková pokuta.

- proti uvedenému uzneseniu podal dňa 17. 3. 2009 odvolanie; dňa 17. 3. 2009 sa uskutočnilo tiež pojednávanie, ktoré bolo odročené na neurčito za účelom vyžiadania si správy z Katastrálneho úradu v K.

- v dôsledku vyššie uvádzaného odvolania bol spis dňa 9. 4. 2009 predložený na rozhodnutie o ňom Krajskému súdu v Košiciach, na ktorom sa nachádzal do 8. 7. 2009. Odvolací súd uznesenie tunajšieho súdu zrušil.

Vzhľadom na chronológiu vo veci vykonaných úkonov je nutné existenciu prietáhov v určitých obdobiach v konaní pripustiť. Jedná sa o časové úseky od 9. 11. 1993 do 20. 1. 1995, od 18. 4. 1997 do 25. 2. 1998, od 25. 8. 1999 do 18. 7. 2001, od 4. 2. 2002 do 15. 7. 2003, od 29. 4. 2004 do 21. 1. 2005, od 28. 1. 2005 do 23. 11. 2005 a od 11. 5. 2006 do 21. 6. 2007.

Na ospravedlnenie je potrebné uviesť, že v značnej časti obdobia konštatovaných prietáhov sa u konajúceho zákonného sudcu jednalo o nadmernú zaťaženosť aj v jeho súdnom oddelení na občianskoprávnom úseku, navyše sa jedná o skutkovo nie jednoduchú vec, keď už v začiatkoch jeho trvania bolo nariadené znalecké dokazovanie, pričom ustanovený znalec až po uplynutí značného časového obdobia a po urgencii oznámil súdu, že znaleckú činnosť už nevykonáva. Procesnou skutočnosťou, ktorá ovplyvnila dĺžku prebiehajúceho konania, bol i fakt úmrtia žalobcu a neoznámenie tejto skutočnosti súdu jeho povereným zástupcom a následné zabezpečovanie úmrtného listu súdom a zisťovanie stavu dedičského konania.

Navyše treba dať do pozornosti priebežnosť konania minimálne od 14. 10. 2008, kedy súd začal pravidelne vytyčovať pojednávania, pričom dve z nich boli odročené na žiadosť právneho zástupcu žalobcov, proti ktorému zákonný sudca využil i poriadkové opatrenie podľa § 53 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku.

O podanej ústavnej sťažnosti navrhujem ústavnému súdu rozhodnúť po zvážení mnou uvádzaných argumentov.“

Právna zástupkyňa sťažovateľov a predseda okresného súdu oznámili, že netrujú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

Ústavný súd zistil z predmetného súdneho spisu v podstate rovnaké skutočnosti ako ich prezentovali účastníci konania s tým, že v čase rozhodovania o sťažnosti nebolo predmetné konanie na okresnom súde právoplatne skončené.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom. Verejnosť možno vylúčiť len v prípadoch ustanovených zákonom.

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo, alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: (1) zložitosť veci, (2) správanie účastníka konania a (3) postup okresného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Základnými kritériami na hodnotenie veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná na rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95). Predmetné konanie vedené okresným súdom, v rámci ktorého namietajú sťažovatelia zbytočné prietahy, možno hodnotiť ako konanie, ktoré po právnej stránke nie je zložité. Predmetom konania je rozhodovanie o návrhu na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, pričom obdobná agenda tvorí bežnú rozhodovaciu činnosť všeobecných súdov. Objasňovanie skutočného stavu veci nemôže napriek nutnosti znaleckého dokazovania podľa názoru ústavného súdu za žiadnych okolností spôsobiť v konaní tohto druhu komplikácie, ktoré budú mať za následok trvanie konania takmer 17 rokov.

2. Pri posudzovaní druhého kritéria, podľa ktorého sa hodnotia prípadné zbytočné prietahy v konaní, ústavný súd dospel k záveru, že správanie sťažovateľov, resp. ich právnych zástupcov neprispelo k doterajšej dĺžke konania. Sťažovatelia aj ich právni zástupcovia poskytovali okresnému súdu v priebehu konania požadovanú súčinnosť, na výzvy reagovali riadne a včas.

3. Ústavný súd vychádzajúc z obsahu predmetného spisu, vyjadrenia predsedu okresného súdu a z inej svojej rozhodovacej činnosti (I. ÚS 26/09) vyhodnotil postup okresného súdu ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy.

V súvislosti s tým, že predmetné konanie vedené na okresnom súde začalo 2. decembra 1991, ústavný súd pripomína, že zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť 15. februára 1993, pričom neobsahuje ustanovenie o spätnej pôsobnosti. Relevantné obdobie, v ktorom teda možno skúmať, či došlo, alebo nedošlo k zbytočným prietahom v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, sa začalo 15. februára 1993 (napr. I. ÚS 108/02). K tomu však ústavný súd považuje za potrebné upresniť, že aj keď nie je v zásade oprávnený skúmať a rozhodnúť o porušení základných práv pred 15. februárom 1993, neznamená to, že pri celkovom hodnotení, či za obdobie, ktoré od 15. februára 1993 uplynulo, došlo, alebo nedošlo k porušeniu sťažovateľom označených základných práv, nemôže zohľadniť aj stav konania k uvedenému dátumu (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 39/00).

V napadnutom konaní okresného súdu sa predovšetkým vyskytli obdobia jeho nečinnosti, ku ktorej došlo bez toho, aby v riadnom pokračovaní v konaní bránila nejaká zákonná prekážka.

Tak to bolo v období od vydania uznesenia okresného súdu o ustanovení znalca z 19. októbra 1993 do 10. marca 1995, keď až z odpovede znalca na urgenciu z 24. januára 1995 sa okresný súd dozvedel, že ustanovený znalec už znaleckú činnosť nevykonáva (nečinnosť a nesústredený postup v trvaní jedného roka a piatich mesiacov).

Okresný súd bol nečinný tiež v období od 18. apríla 1997, keď bolo navrhovateľovi doručované písomné stanovisko sťažovateľov k jeho návrhu z 27. marca 1997, do 24. marca 1998, keď vo veci uskutočnil ďalšie pojednávanie (11 mesiacov).

Nečinnosťou je poznačené aj obdobie od 19. júla 1999, keď bolo okresnému súdu doručené uznesenie Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 13 Co 155/99-109, ktorým bolo na základe odvolania navrhovateľa zrušené uznesenie okresného súdu č. k. 19 C 161/93-82 z 20. mája 1998 o zastavení konania a vec bola okresnému súdu vrátená na ďalšie konanie, do 18. júla 2001, keď bolo nariadené pojednávanie na 13. september 2001 (dva roky).

Na pojednávaní 13. septembra 2001 okresný súd vyhlásil uznesenie, ktorým konanie zastavil. Proti tomuto uzneseniu podal pôvodný navrhovateľ odvolanie 4. februára 2002, pričom toto bolo predložené na rozhodnutie krajskému súdu až 21. júla 2003, čo predstavuje nečinnosť okresného súdu v trvaní jedného roka a piatich mesiacov.

Ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej k zbytočným prieťahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania vo veci, s ktorou sa obrátil na súd (II. ÚS 64/99). To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty

týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99). Prvoradou povinnosťou súdu a sudcu je teda organizovať procesný postup v súdnom konaní tak, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa osoba obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Takáto povinnosť je konkretizovaná jednak v § 6 zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov (ďalej aj „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, jednak v § 100 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd bez ďalších návrhov tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, a napokon v § 114 ods. 1 OSP, podľa ktorého predseda senátu pripraví konanie tak, aby bolo možné rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní. Nerešpektovanie týchto ustanovení Občianskeho súdneho poriadku môže v okolnostiach konkrétneho súdneho konania znamenať neefektívny a nesústreďený postup konajúceho súdu, a tým aj porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy.

Striedaním období nečinnosti s obdobiami neefektívneho a nesústreďeného postupu súdu sa vyznačuje najmä obdobie od získania informácie o úmrtí pôvodného navrhovateľa na pojednávaní 29. apríla 2004 do zaslania výzvy sťažovateľom z 21. júna 2007.

Okresný súd v tomto období vyžiadal úmrtný list pôvodného navrhovateľa a zisťoval okruh jeho dedičov, avšak úmrtný list pôvodného navrhovateľa v konaní vyžiadal až po deviatich mesiacoch od získania informácie o jeho úmrtí, o ktorom sa dozvedel na pojednávaní 29. apríla 2004 a úmrtný list z príslušného matričného úradu vyžiadal až 21. januára 2005 (9 mesiacov).

Okresný súd tiež následne dostatočne efektívne nesústredil svoju pozornosť na zisťovanie stavu dedičského konania, a tým aj okruhu dedičov, ale nariadil ďalšie pojednávania vo veci (3. januára 2006 a 26. januára 2006). Okresný súd až na pojednávaní 26. januára 2006 uložil zástupcovi pôvodného navrhovateľa povinnosť oznámiť spisovú značku príslušného dedičského konania.

Ako neodôvodnenú nečinnosť je potom potrebné posúdiť tiež skutočnosť, že okresný súd až po štyroch mesiacoch od vykonaného pojednávania pristúpil k zisťovaniu spisovej značky dedičského konania a okruhu dedičov (úradný záznam zo 14. júna 2006), pričom výzvu právnym nástupcom pôvodného navrhovateľa zaslal až 21. júna 2007, t. j. po uplynutí viac ako jedného roka.

Okresnému súdu už v ďalšom období nemožno vytknúť nečinnosť, avšak ako neefektívny treba označiť jeho postup pri nedôvodnom zastavení súdneho konania uznesením z 20. decembra 2007, ktoré bolo na základe odvolania sťažovateľov zrušené uznesením krajského súdu a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie.

Ústavný súd zistil, že na doterajšej dĺžke konania takmer 17 rokov sa okresný súd neodôvodnenou nečinnosťou či svojím neefektívnym a nesústređeným postupom podieľal v 7 rokov a 6 mesiacov.

Sťažovateľka sa stala účastníčkou konania na základe uznesenia okresného súdu z 27. marca 1997, ktorým pripustil jej vstup do konania na strane odporcu, preto k zásahu do jej označených práv mohlo dôjsť až od tohto dátumu. Celková doba zbytočných prietahov v konaní okresného súdu v tomto časovom úseku predstavuje viac ako 6 rokov.

Konanie v predmetnej veci ústavný súd kvalifikuje ako konanie vykazujúce prietahy relevantné z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy. Z predmetného súdneho spisu vyplýva, že na vzniku a pretrvávaní nepriaznivého a nežiaduceho stavu týkajúceho sa dĺžky konania vo veci vedenej okresným súdom majú rozhodujúci podiel viaceré nedostatky v činnosti tohto súdu, tak ako boli uvedené v odôvodnení tohto rozhodnutia. To viedlo k zbytočným prietahom v konaní. V okolnostiach posudzovaného prípadu ústavný súd taktiež konštatuje, že otázky množstva vecí, personálne a organizačné problémy súdu nie sú v zásade ústavne významné pre posúdenie toho, či došlo k zbytočným prietahom v konaní (III. ÚS 14/00), preto ani neakceptoval argumentáciu okresného súdu v tomto smere.

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy tak, ako to je uvedené v 1. bode výroku tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd síce v danom prípade vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ale neprikázal okresnému súdu, aby vo veci vedenej pod sp. zn. 19 C 161/1993 konal bez zbytočných prietáhov, pretože už svojím nálezom sp. zn. I. ÚS 26/09 o uložení tejto povinnosti rozhodol.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľov garantovaného im čl. 48 ods. 2 ústavy, zaoberal sa aj ich žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadostučinenia.

Cieľom primeraného finančného zadostučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadostučinenia.

Ústavný súd pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadostučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľov, ich správanie

počas predmetného konania a aj tú skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva.

Sťažovatelia žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € pre každého. Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu berúc do úvahy už uvedené kritériá považuje za primerané priznať sťažovateľovi finančné zadosťučinenie v sume 4 500 € (bod 2 výroku nálezu) a sťažovateľke v sume 4 000 € (bod 3 výroku nálezu).

Pri určovaní primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera Európsky súd pre ľudské práva, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa ústavný súd riadil úvahou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia nie je prípadná náhrada škody.

IV.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou, ktoré vyčíslili v sume 554,96 €. Advokátka vykonala dva úkony právnych služieb v roku 2009, a to prevzatie a prípravu zastupovania a písomné podanie (sťažnosť). Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa ustanovení § 11 ods. 2 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky), t. j. pre úkony vykonané v roku 2009 zo sumy 695,41 €, čo za jeden úkon predstavuje odmenu v sume 115,90 €. Za spoločné úkony vykonané pri zastupovaní dvoch a viacerých osôb sa základná sadzba tarifnej odmeny zníži o 20 % na sumu 92,72 €.

K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál za jednotlivé úkony právnej pomoci u každého sťažovateľa v sume 6,95 € za jeden úkon, t. j. celková odmena je 398,68 € ($4 \times 92,72 \text{ €} + 4 \times 6,95 \text{ €} = 398,68 \text{ €}$). Ústavný súd tak priznal sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia v sume 398,68 € (bod 4. výroku nálezu), pričom okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. novembra 2009